EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 8.10.2019.
COM(2019) 454 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par pārtiku un pārtikas sastāvdaļām, kas 2016. un 2017. gadā apstrādātas ar jonizējošo starojumu

SATURA RĀDĪTĀJS

Saturs

1. KOPSAVILKUMS....2
2. PAMATINFORMĀCIJA....3
3. APSTIPRINĀTĀS APSTAROŠANAS IEKĀRTAS....4
4. APSTAROŠANAS IEKĀRTĀS 2016. UN 2017. GADĀ VEIKTO PĀRBAUŽU REZULTĀTI....4
5. PRODUKTU TIRDZNIECĪBAS STADIJĀ VEIKTO PĀRBAUŽU REZULTĀTI....5

1. KOPSAVILKUMS

Saskaņā ar 7. panta 3. punktu Eiropas Parlamenta un Padomes 1999. gada 22. februāra Direktīvā 1999/2/EK par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz pārtiku un pārtikas sastāvdaļām, kas ir apstrādātas ar jonizējošo radiāciju[1], dalībvalstis katru gadu Komisijai nosūta:

– to pārbaužu rezultātus, kas veiktas jonizējošā starojuma iekārtās, t. sk. norādot konkrēti ar jonizējošo starojumu apstrādātās pārtikas kategorijas un daudzumus un apstrādē lietotās devas, kā arī
– to pārbaužu rezultātus, kas veiktas produkta tirdzniecības stadijā.

Direktīvas 7. panta 4. punktā ir noteikts, ka Komisijai *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī* jāpublicē:

– sīka informācija par dalībvalstīs apstiprinātajām apstarošanas iekārtām, kā arī par visām pārmaiņām to statusā;
– ziņojums par informāciju, ko katru gadu sniedz valsts uzraudzības iestādes.

Šis ziņojums aptver laikposmu no 2016. gada 1. janvāra līdz 2017. gada 31. decembrim. Tajā ir apkopota informācija, ko Komisija saņēmusi no 28 dalībvalstīm par 2016. gadu un no 27 dalībvalstīm par 2017. gadu. Par 2017. gadu datus neiesniedza Malta.

Laikposms: **2016. gada 1. janvāris – 2017. gada 31. decembris**

Iesaistītās valstis: ES dalībvalstis un EBTA valstis

Avots: 28 dalībvalstis un Norvēģija

Apstarošanas iekārtas:

– Aprīkoto valstu skaits: 14 dalībvalstis un Norvēģija
– Apstiprināto iekārtu skaits: 24
– Slēgto iekārtu skaits: 2
– To valstu skaits, kurās notiek apstarošana: 10 dalībvalstis un Norvēģija

Apstrādes dati:

– Apstrādāto produktu daudzums: 10 211 tonnu (–11,4 %, salīdzinot ar 2015. gada vidējo)
– Galvenie apstrādātie produkti: varžu kājiņas (57 %) un žāvēti aromātiskie garšaugi, garšvielas un dārzeņu piedevas (20,77 %)
– Galvenā apstarošanas vieta: Beļģija (68 %) un Nīderlande (13 %)

Pārbaudes tirdzniecības stadijā:

– Analizēto paraugu skaits: 11 162
– To paraugu skaits, kas neatbilst prasībām: 87 (0,8 %)
– Galvenie analizētie produkti: garšaugi un garšvielas (42 %)
graudaugi, sēklas, dārzeņi, augļi un to produkti (22 %)

[1] OV L 66, 13.3.1999., 16. lpp.

2. PAMATINFORMĀCIJA

Pārtikas apstarošana ir pārtikas produktu apstrāde ar noteikta veida starojuma enerģiju, kas pazīstama kā jonizējošais starojums. Starojuma enerģijai ir atšķirīgi viļņu garumi un jaudas pakāpes, un pēc enerģijas avota atvienošanas tā izzūd. Apstarošanu izmanto sanitāros un fitosanitāros nolūkos, lai iznīcinātu baktērijas (piemēram, *Salmonella, Campylobacter* un *E. coli*), kas var izraisīt saindēšanos ar pārtiku, un lai iznīdētu organismus, kas ir kaitīgi augiem vai augu produktiem, piemēram, insektus un citus kaitēkļus. To izmanto arī, lai aizkavētu augļu nogatavošanos, apturētu dārzeņu (piemēram, sīpolu un kartupeļu) asnošanu vai dīgšanu, ka arī pagarinātu pārtikas produktu uzglabāšanas laiku. Pārtikas apstarošana nevar aizstāt pienācīgu apiešanos ar pārtiku, un apstarotie pārtikas produkti tāpat vajadzības gadījumā pienācīgi jāatdzesē un pirms lietošanas termiski jāapstrādā.

ES tiesisko regulējumu pārtikas apstarošanas jomā (“pārtikas apstarošanas direktīvas”) veido:

– Eiropas Parlamenta un Padomes 1999. gada 22. februāra Direktīva 1999/2/EK (pamatdirektīva) par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz pārtiku un pārtikas sastāvdaļām, kas ir apstrādātas ar jonizējošo radiāciju. Tajā ir paredzēti īpaši noteikumi par apstrādātu pārtikas produktu un sastāvdaļu ražošanu, tirdzniecību un importēšanu;

– Eiropas Parlamenta un Padomes 1999. gada 22. februāra Direktīva 1999/3/EK (īstenošanas direktīva) par Kopienas pārtikas produktu un sastāvdaļu, ko apstrādā ar jonizējošo starojumu, saraksta izveidi[2]. Pašlaik šajā sarakstā ietilpst viena pārtikas produktu kategorija: žāvēti aromātiskie garšaugi, garšvielas un dārzeņu piedevas. Sarakstu ar valstu atļaujām pārtikas un pārtikas sastāvdaļu apstrādei ar jonizējošo starojumu Komisija publicē *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*[3].

Pārtikas un pārtikas sastāvdaļu apstarošanu drīkst veikt tikai apstiprinātās apstarošanas iekārtās. Iekārtām, kas atrodas ES, apstiprinājumu piešķir dalībvalstu kompetentās iestādes. Direktīvas 1999/2/EK 7. panta 3. punktā ir noteikts, ka dalībvalstis iesniedz Komisijai sarakstu ar apstarošanas iekārtām, ko tās apstiprinājušas.

Jebkāda apstarota pārtika vai pārtika, kas satur apstarotas sastāvdaļas, drīkst būt apstrādāta (apstarota) tikai apstiprinātās iekārtās. Dalībvalstu apstiprināto apstarošanas iekārtu sarakstu Komisija publicē *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*[4].

Saskaņā ar Direktīvas 1999/2/EK 6. pantu jebkura apstarota pārtika vai jebkura salikta sastāva pārtikas apstarota pārtikas sastāvdaļa jāmarķē ar vārdiem “apstarots” vai “apstrādāts ar radiāciju [jonizējošo starojumu]”.

[2] OV L 66, 13.3.1999., 24. lpp.

[3] OV C 283, 24.11.2009., 5. lpp.

[4] OV C 37, 30.1.2019., 6. lpp.

Eiropas Standartizācijas komiteja (*CEN*) saskaņā ar tai piešķirto Eiropas Komisijas pilnvaru ir standartizējusi vairākas analīzes metodes nolūkā ieviest pareizu marķēšanu vai noteikt neatļautus produktus.

3. APSTIPRINĀTĀS APSTAROŠANAS IEKĀRTAS

Pašlaik ES ir 24 apstarošanas iekārtas. Divas iepriekš apstiprinātas apstarošanas iekārtas 2015. gadā tika slēgtas.

Apstarošanas iekārtas atrodas 14 dalībvalstīs: piecas — Francijā, četras — Vācijā, pa divām — Bulgārijā, Nīderlandē un Spānijā un pa vienai — Beļģijā, Čehijā, Horvātijā, Igaunijā, Itālijā, Ungārijā, Polijā, Rumānijā un Apvienotajā Karalistē.

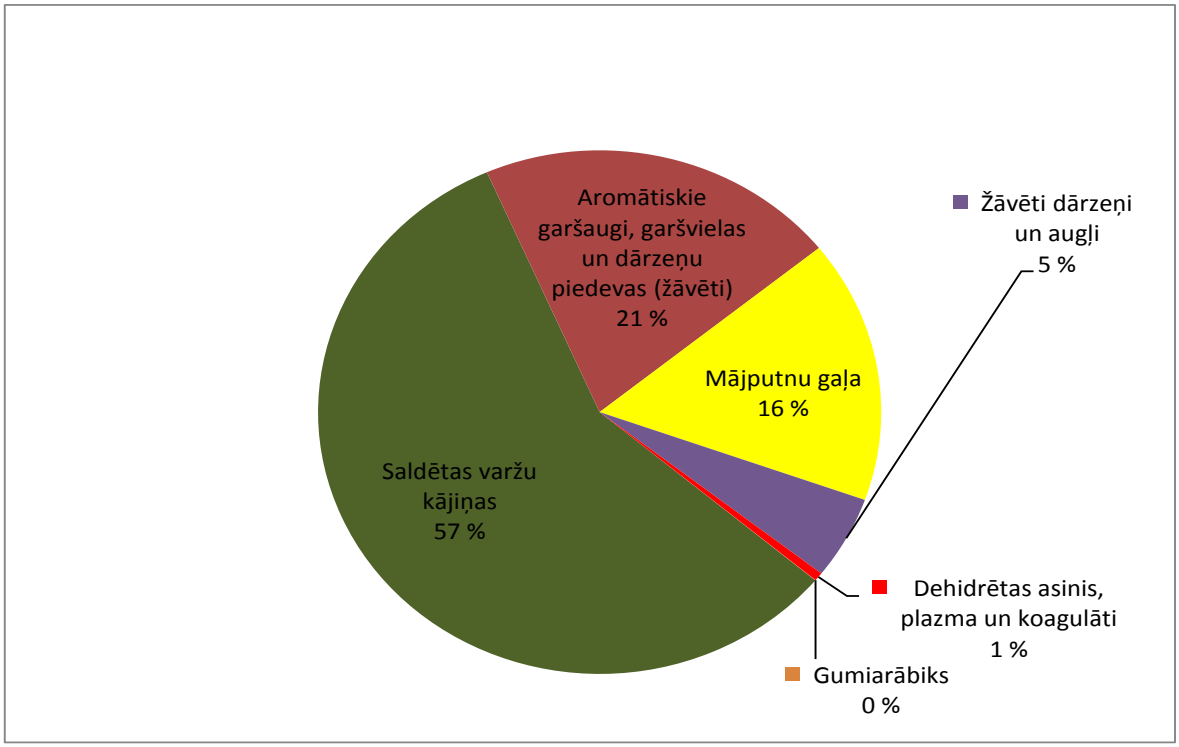
No minētajām 14 dalībvalstīm, kurās ir apstarošanas iekārtas, šā ziņojuma aptvertajā periodā Bulgārijā, Itālijā, Rumānijā un Apvienotajā Karalistē pārtikas produktu apstarošana netika veikta.

4. APSTAROŠANAS IEKĀRTĀS 2016. UN 2017. GADĀ VEIKTO PĀRBAUŽU REZULTĀTI

2016. un 2017. gadā ES dalībvalstīs ar jonizējošo starojumu tika apstaroti pavisam 10 211 tonnas produktu. Apstarošana notika galvenokārt divās dalībvalstīs: Beļģijā, kas apstrādāja divas trešdaļas no ES apstarotās pārtikas (68 %), un Nīderlandē (13 %).

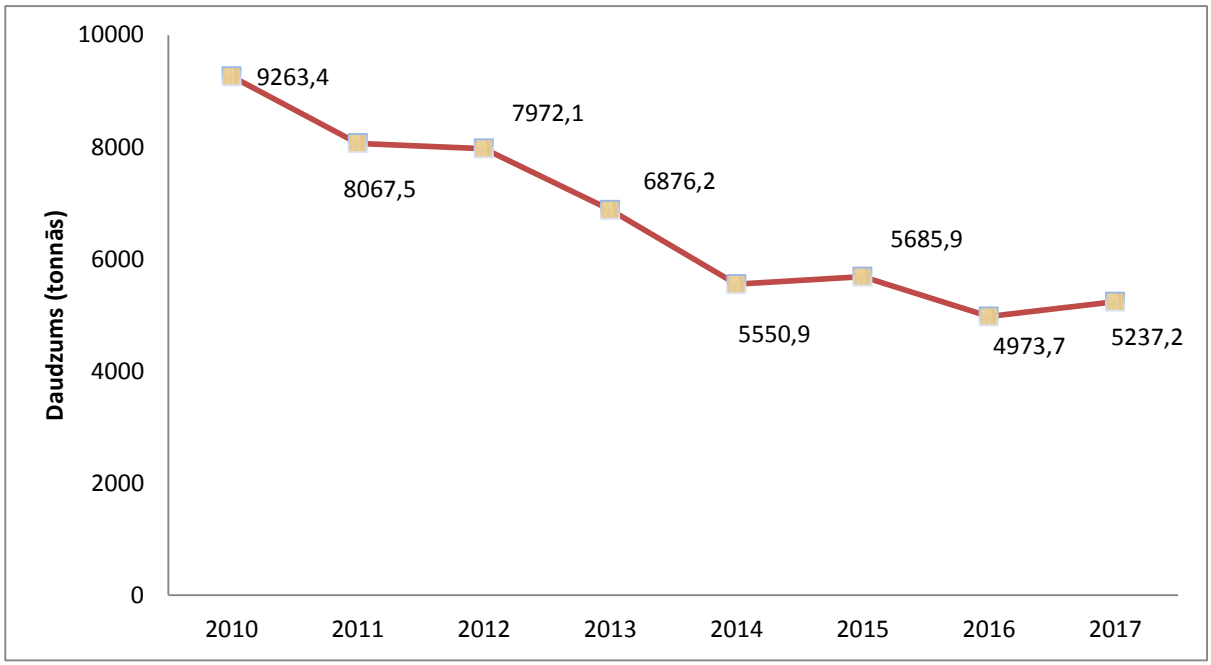
Divi galvenie ES apstarotie produkti ir varžu kājiņas (apmēram 57 %) un žāvēti aromātiskie garšaugi, garšvielas un dārzeņu piedevas (apmēram 21 %). 1. attēlā parādīts 2016. un 2017. gadā ES dalībvalstīs apstiprinātajās iekārtās apstaroto produktu sadalījums.

1. attēls. 2016. un 2017. gadā ES apstaroto pārtikas produktu sadalījums pa kategorijām

Kā redzams 2. attēlā, to pārtikas produktu daudzums (tonnās), kas ES apstrādāti ar jonizējošo starojumu, kopš 2010. gada samazinās.

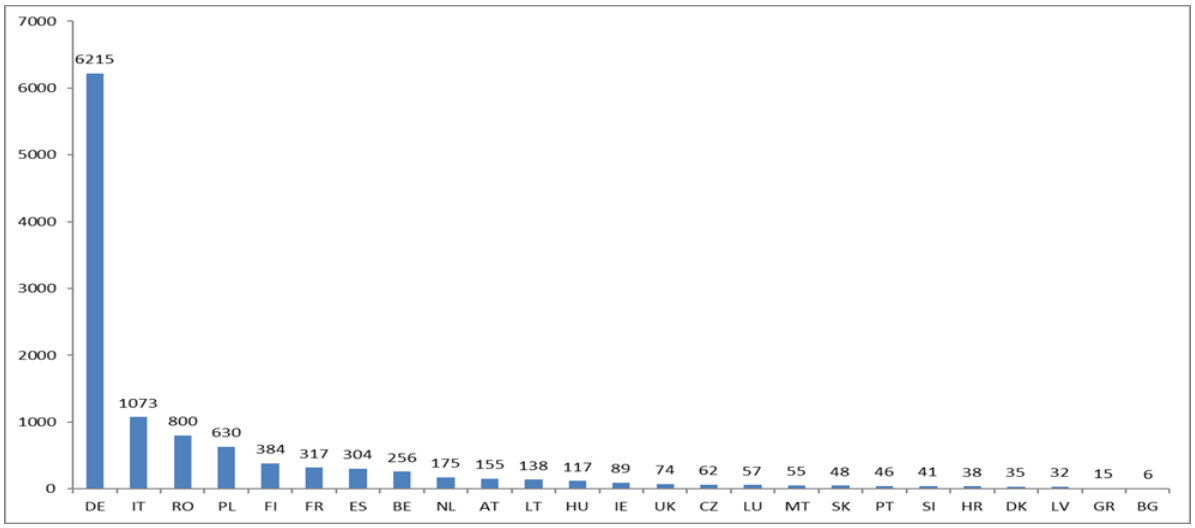
2. attēls. Tādu pārtikas produktu daudzumi, kas kopš 2010. gada Eiropas Savienības apstiprinātās apstarošanas iekārtās apstrādāti ar jonizējošo starojumu

5. PRODUKTU TIRDZNIECĪBAS STADIJĀ VEIKTO PĀRBAUŽU REZULTĀTI

Laikposmā no 2016. līdz 2017. gadam 24 dalībvalstis veica 11 162 paraugu analīzi, t. i., kopumā vidēji par 7,02 % mazāk nekā 2015. gadā. Dati par katru dalībvalsti ir pieejami II pielikumā un apkopoti 3. attēlā.

3. attēls. Produkta tirdzniecības stadijā 2016. un 2017. gadā katrā dalībvalstī analizētie paraugi

Piecās valstīs (četrās dalībvalstīs un Norvēģijā) budžeta ierobežojumu dēļ (Horvātijā (2016. gadā), Dānijā (2017. gadā) un Norvēģijā (2016. un 2017. gadā)), laboratoriju kapacitātes trūkuma dēļ (Igaunijā un Kiprā (2016. un 2017. gadā)) vai citu kontroles prioritāšu dēļ (Zviedrijā (2016. un 2017. gadā)) 2016. un 2017. gadā produkta tirdzniecības stadijā analītiskas pārbaudes netika veiktas. Malta 2017. gadā par paraugiem nepaziņoja.

No pavisam 11 162 paraugiem 87 paraugi neatbilda prasībām (0,8 %), bet par 113 paraugiem (1 %) rezultāti bija nepārliecinoši. Novēroto neatbilstību iemesli galvenokārt bija nepareizs marķējums un aizliegta apstarošana. Neatbilstību īpatsvars bija mazāks nekā iepriekšējā ziņojumā.

Kā parādīts 4. attēlā, lielākā daļa tirdzniecības stadijā analizēto produktu bija "garšaugi un garšvielas" (42 %) un "graudaugi, sēklas, dārzeņi, augļi un to produkti" (22 %). Kategorijā "citi" (uztura bagātinātāji un zupas un mērces) procentuālais īpatsvars bija 17 %.

4. attēls. Produkta tirdzniecības stadijā 2016. un 2017. gadā Eiropas Savienībā analizētās **pārtikas produktu** kategorijas

